

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

A szakvélemény tárgya: Infografika átdolgozása

Ügyszám: SzJSzT-34/20

Tényállás:

2020-ban a Megbízó létrehozott egy felületet a saját weboldalán, amely a matematika érettségire történő felkészülést segíti. Ezen a felületen készítettek egy animált infografikát, amely azt mutatja be, hogy az egyes témakörök milyen súllyal fordulnak elő a matematika érettségin.

A Megbízó álláspontja szerint a kifogásolt weboldalon található tartalom vizuális megjelenésében, koncepciójában, tartalmában, működésében és animálásában is a Megbízó által megtervezett és létrehozott tartalommal erősen egyező.

A Megbízó által feltett kérdések:

- 1) Valóban átdolgozásnak minősül-e a kifogásolt oldalon megjelenített felület?
- 2) A Testület vizsgálja meg a kifogásolt felhasználási jogával kapcsolatos kérdéseket.
- 3) A Testület állapítsa meg, a kifogásolt weboldal szerkesztői jogosultak-e ezen tartalmak nyilvánosság felé közvetítésére.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet (a továbbiakban: „Rendelet”) 8. §-ának (1) bekezdése szerint „*a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást (...)*”. Az eljáró tanács részletes szakértői véleménye, illetve az egyes kérdésekre adott válaszok előtt a fenti Rendelet alapján szükségesnek tartja megjegyezni, hogy a **szakértői vélemény kialakításának alapját kizárólag a megkeresés és az abban foglalt ábrák, valamint a megkeresésben hivatkozott weboldalak érintett részei képezték.**

Az eljáró tanács szakvéleménye:

Ad. 1) [A Megbízó által szerkesztett weboldalon szereplő infografika átdolgozásának minősül-e a megkeresésben szereplő másik ábrázolás?]

a) Ahhoz, hogy megállapítható legyen, hogy egy művet szerzői jogi értelemben felhasználták-e, azaz sor került-e valamely szerzői vagyoni jog gyakorlására (jelen esetben, a megkeresés alapján az átdolgozás és a nyilvánossághoz közvetítés joga jön szóba), és ennek kapcsán vizsgálhatóvá váljon, hogy rendelkezésre állt-e a felhasználáshoz szükséges engedély (licencia vagy törvényi engedély), elsőként a szerzői jog adott műre vonatkoztatott fennállását kell vizsgálni. Másképp megfogalmazva: csak szerzői művek felhasználásához kell igazolható jogcím, szerzői mű hiányában pedig nem áll fenn kizárólagos jog, és így szerzői jogi felhasználásról sem lehet beszélni.

b) A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) 1. § (1) bekezdése értelmében a szerzői jog védelme alatt áll az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. A rendelkezés példálózó felsorolása h) pontjának megfelelően a rajzolás útján létrehozott alkotás is ilyennek minősülhet.

Az Szjt. 1. § (3) bekezdésében foglaltak értelmében a szerzői jogi védelem fennállásának másik pozitív feltétele, hogy az alkotásnak – mint a szerző szellemi tevékenysége eredményének – egyéni, eredeti jelleggel kell bírnia. A védelem független a mennyiségi, minőségi vagy esztétikai jellemzőktől, valamint az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől: az egyéni, eredeti jelleg tehát nem az alkotás mennyiségi (pl. terjedelem vagy méret alapján történő) vagy minőségi (pl. szakmai vélemény vagy az alkotás sikere alapján mért) értékelése útján mutatható ki. Ehelyett egyfelől azt kell vizsgálni, hogy az alkotás és megalkotója között fennáll-e a személyes kapcsolat (a mű az ő szubjektív alkotási folyamatának eredményeképpen jöjjön létre), másfelől pedig azt, hogy az alkotás valamilyen szerzői választás eredője, azaz valamilyen személyes, szellemi mozgástér kihasználásából fakadó kifejeződési forma legyen. Lényeges látni azt is, hogy a fentiek alapján az egyéni, eredeti jellegnek a műben pontosan és egyértelműen azonosíthatónak kell lennie, és nem a tartalom, hanem a tartalom létrejött kifejezési módja az, amit a szerzői jog a maga sajátos eszközeivel (a személyhez fűződő és a vagyoni jogok útján) véd.

Természetes, hogy az egyes műfajták esetében eltérő módon értékelhető az alkotó által alkalmazott megoldás egyéni, eredeti jellege, és figyelemmel kell lenni a létrehozott művel szemben támasztott olyan funkcionális elvárásokra is, amelyek a szerzői szabadságfokot szűkítik – és ezeken a határokon belül állapítható meg, hogy a szerző a kifejezőmód kapcsán milyen mértékben és módon élt a rendelkezésére álló választási lehetőségekkel. Ebből fakadóan a feladatból adódó, nyilvánvaló vagy az adott területen szokásosan alkalmazott megoldásoknál az egyéni, eredeti jelleg megkérdőjeleződik, és a szükséges minimumszint alatti alkotások esetében a szerzői jogi védelem nem jön létre.

A grafikai alkotások jelentős részénél megállapítható, hogy a szerző önkifejezésén túlmutatóan valamilyen rendeltetéssel is bírnak – ennek egy igen jellemző példája az infografika, amikor a rajzolt ábrázolás valamilyen jelenség, törvényszerűség, trend vagy más adathalmaz jobb szemléltetése érdekében történik. Ezekben az esetekben az egyéni, eredeti jelleg vizsgálatánál a grafika által betöltött funkciót az alkotói mozgástér szűkítő tényezőként kell figyelembe venni.

Maga a funkcionális célkitűzés (tehát infografikák esetében az az elgondolás, hogy grafikusan ábrázolva egy adatösszesség egyszerűbben értelmezhető) azonban nem képezi a szerzői jogi védelem tárgyát, azaz mások nem zárhatóak el attól, hogy azonos vagy hasonló adatokat valamilyen grafikai megoldással szemléletesebbé tegyenek.

Ez következik az Szjt. 1. § (6) bekezdésének abból a szabályából is, amelynek alapján a szerzői jog nem áll fenn ötleten, elven, elgondoláson, eljáráson, működési módszeren vagy matematikai műveleten. Ez a kifejezés (azaz nem a tartalom) védelme negatív megfogalmazásának tekinthető: azt jelenti, hogy a szerzői jog nem az alapötletet vagy a rendeltetést védi, és még csak nem is valamilyen koncepcionális elképzelést, hanem azt a megjelenési formát, amelyben a mű megalkotójának az eredeti módon megtett választásai tükröződnek. Szerzői jogi alapon tehát nem akadályozható meg, hogy egy témát többen is feldolgozzanak. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy egy egyéni, eredeti jellegű mű adaptációja, azaz átdolgozása ne lenne engedélyköteles – azt azonban igen, hogy ahol a szerzői művek küszöbértékét át nem lépő

alkotásban foglalt elgondolás más művekben is megjelenik, ott szerzői jogi felhasználásról nem lehet beszélni. Ahogy az Szjt. Nagykommentárja¹ fogalmaz a fenti rendelkezéshez fűzött magyarázatában: *„Ugyanazt az ötletet több műben is fel lehet használni, egy matematikai példatár megoldási módszerére nem élvez szerzői jogi monopóliumot a példatár szerkesztője.”* A szerzői jogi védelem hiánya ugyanakkor természetesen nem jelenti az alapul fekvő ötlet, elgondolás vagy módszer minősítését, csupán a szerzői kifejezőmóddhoz kapcsolódó jogi eszközök alkalmazhatóságát zárja ki.

c) A Megbízó által szerkesztett weboldalon szereplő infografika egyéni, eredeti jellegének értékeléséhez elsőként a mű azonosítható elemeinek strukturált feltárására van szükség.

A Megbízó által (vagy kezdeményezésére) készített animált infografika a magyarországi matematika érettségien előforduló témakörök értékelési súlyozásának vizualizációjára szolgáló grafikon és a hozzá fűzött magyarázat.

Az infografika az egyes témakörök bekeretezett megnevezése alatt egy-egy vízszintes sávon türkiz színnel – az oldal betöltésekor a meghatározott értékig dinamikusan felszaladó módon – ábrázolja az egyes témákhoz tartozó feladatok súlyát, amelynek várható pontértékét a sáv elején – egy tizedesjegy pontossággal – számmal is megjeleníti, összehasonlíthatóvá téve az egyes témakörökbe tartozó feladatok megoldásával szerezhető pontszámokat. Az egyenlő hosszúságú vízszintes sávokon az „üresen maradó”, a türkiz csíkkal fel nem töltött sáv rész szürke színű marad.

A témakörök és a hozzájuk rendelt pontértékek felsorolása alatt egy külön szekcióban (részleges, csak a címét és a szöveg bal oldala mellett futó féloldali keretben) az oldal szerkesztői a lista összeállításának módszertani alapjait ismertetik. A címek és a szöveges részek „sans” jellegű, a szokásos írásmódtól eltérést nem mutató, fekete színű betűkészlet felhasználásával készültek.

Az infografika animált jellege kizárólag a súlyozási értéket szemléltető türkiz csík ismertetett kezdeti növekedésében ragadható meg.

d) Noha a szerzői jog fennállásának nem feltétele a szerző nevének megjelenítése, az egy (vagy több) szerző személyéhez való kapcsolhatóság nehezebben állapítható meg, ha nem derül ki, hogy milyen személyek közreműködése vezetett egy adott mű elkészültéhez. A Megbízó többes szám első személyben nyilatkozik az infografika létrehozóirol („készítettünk”), így a megkeresésből nem derül ki, hogy – a feltételek fennállása esetén – ki tekinthető a mű szerzőjének, illetve ki lenne jogosult a vagyoni jogok gyakorlására, de az alkotásban megjelenő kifejezőmód alanya sem azonosítható.

e) A b) pontban kifejtettek alapján látható, hogy a mű szerzői jogi minősítése kapcsán külön kell választani az infografika alapgondolatát és funkcióját adó elemeket azokról a megjelenítési elemektől, amelyeken az egyéni, eredeti jelleg fennállását vizsgálni kell. A különválasztással kapcsolatban idézhető az SZJSZT 01/2014. számú ügyben adott véleménye, ahol az eljáró tanács a térképészeti művekkel kapcsolatban kiemelte, hogy *„[a] térképészeti művek grafikai megtervezésénél rendelkezésre álló alkotási tér tehát jóval szűkebb, mint például a [...] képzőművészeti alkotások esetében. Éppen ezért az egyéni, eredeti jelleg fennállásának alapjául szolgáló zsinórmérték is alacsonyabb szinten húzható meg, mint azoknál a műveknél, ahol az*

¹ Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2014.

alkotás tere jóval tágabb. A térképészeti alkotásnál - ahol az alkotás korlátját a topográfiai adottságok, így például a hegyek, völgyek, folyók paraméterei, illetve a térképészeti szakma által alkalmazott jelrendszer jelentik - a tartalom vizualizációjának egyéni, eredeti jellegét a színvilág, a jelkulcsok, a formák, a tipográfiai megoldások, a méretarány, a kivágat, a kitörés, a piktogramok és szimbólumok kiválasztása és kombinálása alapozza meg.”

A puszta információt – még akkor sem, ha az ahhoz való hozzáférés jelentős erőfeszítést igényelt – a szerzői jog nem védi. A tények és adatok közlése tehát kizárólagos jogok keletkeztetésére nem alkalmas.

Ugyanígy a matematikai feladatok téma szerinti csoportosítása, valamint az egyes témákba sorolható feladatok hazai középszintű matematika érettségiben való előfordulásának és pontozásának törvényszerűségeit feltáró munka eredménye (azaz a súlyozási pontértékek) szintén nem a szerzői jog által védett tárgyak körébe tartoznak. Ugyanez mondható el a módszertani magyarázat tartalmáról is.²

A megkeresésben szereplő infografika kapcsán tehát kizárólag az összegyűjtött információk megjelenítésének módja, vagyis a szemléltetés konkrét kivitelezése az, amellyel kapcsolatban az egyéni, eredeti jelleg tesztjét el kell végezni.

Egy vízszintes sávokat alkalmazó grafikon, amely címkéket és értékeket tartalmaz, általánosan használt adatvizualizációs módszernek tekinthető. A számértéket tartalmazó információk ilyen módon való megjelenítése önmagában nem tükröz olyan mértékű eredetiséget, amely az ábra készítőjének egyéni gondolatiságát tükrözné: ez a kívánt adatok szemléletes és összehasonlítható bemutatásának közhelyszerű módja. A sávok színei, illetve a tipográfiai megoldások (bekeretezett címkék, a sávon belül megjelenített számértékek, az alkalmazott betűtípus és -szín) egyike sem testesít meg olyan formai újraképzést, amely grafikai szempontból az ábrázolást szerzői (ön)kifejezésként minősíthető művé avatná. A dinamikus elemet képező animáció ugyancsak nem olyan grafikai megoldás, amely a műfajban általánosan használt sémáktól való eltérést mutatna, az effekt pedig az ehhez hasonló grafikonok készítéséhez használatos, ingyenesen letölthető szerkesztőprogramok eszköztárának állandó eleme.³

Hasonló gondolatmenet alapján jutott hasonló következtetésekre az SZJSZT a 18/2007. számú szakvéleményében, amelyben parkolójegyek kapcsán kellett a szokásos kialakítási megoldásokkal összefüggő szempontokat érvényesíteni⁴, nyilatkozva az alternatív megoldások rendelkezésre állásáról is, mint amely nem akadályozza meg azt, hogy az egyéni, eredeti jelleg hiánya legyen megállapítható: „[a] jegyen található, dátumot, órát, percet jelölő számok, használati utasítást, árat, valamint a TELPARK megnevezését tartalmazó szöveg, és minimális jellegű grafikai háttérmintázat sem összességében, sem külön-külön nem tekinthetők szerzői jogi oltalom alatt álló műnek. [...] Önmagában az a tény, hogy léteznek a parkolójegy funkciót más látvánnyal, kivitellel megvalósító termékek is, nem teszi a tárgyban parkolójegyet egyéni-

² A magyarázat kapcsán meg kell jegyezni, hogy a konkrét szöveg megfogalmazása kapcsán felmerülhet az egyéni, eredeti jelleg (és így az önálló szerzői műként való minősítés), ha annak stílusa és szóhasználata felmutatja írójának személyes jegyeit. A megkeresés azonban kifejezetten az infografikára vonatkozott, hiszen a kifogásolt weboldalon a vizualizációhoz hasonló módszertani magyarázat nem jelenik meg [sőt: az nem is súlyozásról, hanem előfordulási gyakoriságról beszél, ld. az 5. lábjegyzetet is] így a szöveges magyarázat átdolgozásának lehetősége nem merül fel.

³ Ld. például a következő linken elérhető oktatóvideót: <https://www.youtube.com/watch?v=0amv44UwAwg>

⁴ Figyelemre méltó azonban, hogy a hivatkozott szakvélemény a grafikai elemeket „ötletekként” vonta ki a szerzői jog ernyője alól.

eredeti jellegűvé. A minimális megkülönböztethetőséget megteremtő számelhelyezés, a perforációs technika, a különböző színek használata az eljáró tanács megítélése szerint pusztán olyan ötletek, melyeket a védelemből a törvény maga kizár [Szt. 1. § (6) bek.]”

A fentiek alapján az eljáró tanács álláspontja szerint az infografika vizuális elemei nem mutatnak elegendő mértékű egyéni, eredeti jelleget ahhoz, hogy a grafikon szerzői műnek legyen tekinthető, és ezáltal a szerzői jogi védelem fennállása sem állapítható meg – ebből következően pedig a hasonló grafikonok alkalmazása (akár hasonló adatok megjelenítésére) nem minősül szerzői jogi szempontból engedélyköteles felhasználásnak.

A b) pontban foglaltakkal összhangban a konkrét ügy kapcsán is ki kell emelni, hogy az eljáró tanács megállapításai nem tekinthetőek a honlapon szereplő információk hitelességére vagy hasznosságára, illetve az adatok kiszámításának módjára vonatkozó – szerzői jogon túli – minősítésnek. A vélemény pusztán azt hangsúlyozza, hogy mivel a szerzői jog nem az adatvizualizáció tartalmát vagy az alapul fekvő ötletet (azaz a súlyozási értékek bemutatását) védi, az egyéni, eredeti jelleg vizsgálatakor csupán a grafikai ábrázolás elemeinek értékelésére kerülhetett sor.

f) Az a) és e) pontban kifejtetteknek megfelelően elképzelhető ugyan, hogy a kifogásolt weboldal szerkesztője a Megbízó által szerkesztett weboldalon szereplő infografika láttán jutott arra, hogy hasonló szemléltető ábrát helyezzen el a honlapon (amely önmagában szintén nem, legfeljebb a kiegészítő grafikai elemek, vagy a kísérő szöveg révén részesülhet esetleges szerzői jogi védelemben), ezzel a cselekménnyel azonban a Megbízó oldalán szereplő ábra szerzői jogi értelemben vett felhasználását nem vitte véghez.⁵

g) Végül az eljáró tanács a teljesség kedvéért kitér arra, hogy **ha a Megbízó weboldalán szereplő infografika bizonyos elemeiben mégis szerzői műnek minősülne, pusztán a koncepció, funkció vagy alapvető elgondolás (akár módosított formában történő) átvétele – függetlenül annak morális vagy szakmai megítélésétől – akkor sem valósítana meg szerzői jogi értelemben vett átdolgozást, és ilyen módon származékos mű létrejöttéről sem beszélhetnénk, amelynek a nyilvánosságához való közvetítése engedélyköteles lenne.**

Átdolgozásra csak akkor kerülhet sor, ha az alapul fekvő szerzői mű egyes elemei – változtatásokkal – átkerülnek a származékos műbe; jelen esetben azonban a grafikon alapvető kialakításán és az egyszerű animáción kívül a Megbízó weboldalán szereplő ábrázolás más kifejezésbeli elemei (méretezés, tipográfia, számértékek elhelyezkedése, keretek, színek, módszertani magyarázat szövege) nem köszönnek vissza a kifogásolt infografikában, amely ezen felül kiegészítő grafikai elemekkel is él.

Ad. 2)-3) [Felhasználási jogok, jogosultság a nyilvánossághoz közvetítésre]

Az eljáró tanács álláspontja szerint a 2) és 3) kérdésekre külön válaszok megfogalmazására az 1) kérdésre adott vélemény fényében nincs szükség.

Budapest, 2021. január 29.

⁵ Érdekes vonásként kiemelhető, hogy a kifogásolt infografikán szereplő konkrét számértékek kismértékű eltérést mutatnak a Megbízó weboldalán szereplő értékektől, mint ahogy az is, hogy az oldal – a bevezető szövegének tanúsága szerint – az egyes témákhoz köthető feladatok *előfordulási gyakoriságát* kívánja szemléltetni, nem pedig a feladattípusok pontérték szerinti súlyozását.

Dr. Győri Erzsébet
a tanács elnöke sk.

Dr. Jókúti András
a tanács előadó tagja sk.

Lelkes László
a tanács szavazó tagja sk.